

WEDEROM EEN EXCURSIE NAAR DE EEM-TERREINEN TE AMSTERDAM WEST

Vele leden zullen zich nog wel de enthousiaste excursie op 17 april 1955.. naar de opgespoten Eem-terreinen in Amsterdam West kunnen herinneren. Het opgespoten zand met de zeer rijke schelpenfauna uit het Eemien was toentertijd opgezogen uit de Sloterplas. De oude kust van de Eemzee loopt juist onder de zuidpunt van de plas door, zodat de gehele plas boven de zeer schelprijke kustfacies van de vroegere Eemzee ligt. De uit de Sloterplas opgespoten terreinen zijn thans geheel bebouwd en tot ruime stadswijken getransformeerd. Voor ons valt er nu nog maar weinig te halen.

Thans zijn er wederom uitgestrekte gebieden met zand uit de Eemlagen opgespoten, die gelegen zijn ten Noorden van de spoorlijn Amsterdam - Haarlem en ten Westen van het, bijna voormalige, dorpje Sloterdijk en de Spaarnwouderdijk. Deze terreinen zijn bestemd als industrieterreinen. Dwars door het opgespoten gebied loopt de weg-in-aanleg van de in aanbouw zijnde Coentunnel naar het Zuiden. De uitgegraven cuvette van deze weg is volgespoten met zand uit het Eemien, terwijl voor een aantal overbruggingen van de bestaande Oost-West lopende wegen hoge zandlichamen opgeworpen zijn, wederom van Eem-zand. Het ziet er dus voor de Eemfossielenjager dus wel aantrekkelijk uit ! Het bestuur van de Vereniging heeft dan ook besloten een excursie naar deze terreinen te organiseren.

De nieuwe winplaats van het Eemzand ligt ruim 3 km ten Noorden van de Sloterplas. De Sloterplas was, zoals reeds gezegd, een kustfacies. De nieuwe winplaats, die in het Noordwesten van het thans opgespoten gebied ligt, ligt dus ten minste 3 km uit de kust van de toenmalige Eemzee. De Eemzeekust loopt van de Zuidpunt van de Sloterplas in de richting Halfweg en buigt vandaar naar het Zuidwesten af om ten Zuidoosten van Haarlem tenslotte evenwijdig aan onze huidige kust via Leiden naar Leidsendam te lopen. De nieuwe winplaats ligt dus in een open zee-gebied, waarin waarschijnlijk sterke zeestromingen hebben gestaan om de zo juist omschreven landkop heen. Dit zeegebied zal door zijn ligging weinig gevarieerd zijn geweest, dit in tegenstelling tot het kustgebied van het Slotermeer, dat veel rijker aan diverse milieu's moet zijn geweest. Bovendien is het milieu waarschijnlijk niet erg aantrekkelijk geweest voor de weekdieren, die in de Eemzee leefden.

Om de excursie voor te bereiden heb ik enige oriënterende excursies gemaakt. Ik vond terreinen, die zuiver Eemien, zonder bijmenging uit het Holocene, bevatten. De fauna op deze terreinen is echter belangrijk minder rijk dan die van de terreinen uit de Sloterplas. Bittium reticulatum lag op de Sloterplavelden letterlijk dik gezaaid, een telling gaf meer dan 10.000 exemplaren per m². Op de nieuwe terreinen zal men er misschien omstreeks 1000 vinden, vaak minder ! Algemeen tot regelmatig vindt men Nassarius reticulatus, Clathrus clathrus, Polinices alderi, Mytilus edulis, Chlamys varius, Cardium edule, Cardium tuberculatum, Divaricella divaricata, Venus ovata, Venerupis aurea senescens (algemeen), Lutraria lutraria, Spisula -

Spisula subtruncata, Gastrana fragilis (waarvan ik ook een gave klep vond) en Solen marginatus. Minder, maar bij goed zoeken niet zeldzaam vindt men o.a. Gibbula cineraria, Rissoa membranacea, Triphora perversa adversa, Aporrhais pespelicani, Buccinum undatum, Nassarius pygmaeus, Brachyodontes lineatus, Anomia squamula, Ostrea edulis, Cardium paucicostatum (waarvan ik ook een gave klep vond), Cardium exiguum, Macra corallina, Abra alba, Macoma balthica, Hiatella arctica, Corhula gibba. Bij goed zoeken en zeker met een grote groep tezamen, zal men zeker veel meer soorten vinden, waaronder meer zeldzame. Er zijn op deze terreinen ook soorten gevonden, die niet bij het Sloterveer-onderzoek, uitgevoerd door de Amsterdamse Malacologische Werkgroep, zijn gevonden, zo is mij een vondst van Philina aperta quadripartita bekend, gedaan door Tom Meyer, een N.J.N.er. Ook Alvania lactea schijnt op de nieuwe terreinen gevonden te zijn.

Er blijken op de nieuwe terreinen vrij veel land- en zoetwatermollusken uit het Weichselien gevonden te worden, o.a. Succinea oblonga fagotiana, terwijl van Clausilia pumila liefst 10 gave exemplaren gevonden zijn, waarvan dr. Loosjes, onze Clausilia-specialist, in vervoering raakte. x)

Te verwachten zijn ook de soorten, die tijdens het Sloterveer-onderzoek gevonden zijn, als Planorbis arcticus, Pisidium vincentianum, Pisidium liljeborgi, Pisidium obtusale lapponicum, xx) etc. Dr. van Regteren Altena vraagt eens speciaal op Orcula dolium te letten, een soort, die waarschijnlijk wel tijdens een onderzoek op opgespoten Eemterreinen in Amsterdam Oost kort na de laatste oorlog werd gevonden, maar niet bij het Sloterveer-onderzoek.

Aan te raden is een niet te grove zeef mee te nemen, het beste van een maaswijdte van krap een millimeter (fijn horregaas). Op de rijkste terreinen kan men dan flinke monsters uitzeven om thuis grondiger te analyseren. Men kan daarbij kleinere soorten vinden, zoals Cerithiopsis tubercularis, Odostomia eulimoides en andere Odostomia-soorten, Turbonilla's, Tornus subcarinatus, Chrysallida's, etc., die ik van deze terreinen voor diverse mensen, o.a. voor onze redacteur, determineerde.

Men moet voor de nieuwe terreinen de verwachtingen echter beslist niet te hoog stellen, zeker niet als men de terreinen van de Sloterveer gekend heeft. De soortenrijkdom is minder groot en het materiaal is meer fragmentair. Doch wie de verschillen met het kustgebied van Sloterveer wil leren kennen en voor wie het Eemien nog niet kent is deze excursie zeker aan te bevelen.

Tenslotte: Neem bij zonnig weer een zonnebril mee, het grijswitte zand kan sterk reflecteren !

G. Spaink.

Voor degenen, die zich wat meer oriënteren willen op de Eemfauna en het Eemonderzoek laat ik hier nog wat literatuur op dit gebied volgen.

A. Bloklander - Eenige nieuwe mollusken uit den Nederlandschen bodem, Basteria, Vol. 10, No 1 & 2, pag. 14-18, 1946.

Verslag van de wetenschappelijke vergadering van 12 maart 1955, Correspondentieblad no. 58, pag. 551-552, 1955.

A. Stiva - De historie van het Eemonderzoek in Nederland en van de werkgroep Amsterdam, Correspondentieblad no. 58, pag. 552-554, 1955.

L. Kok - Boringen in de ondergrond van Amsterdam, Correspondentieblad no. 58, pag. 554-556.

G. Spaink - Beknopt verslag van de excursie van de Ned. Malacologische Vereniging naar de Eemterreinen te Amsterdam op zondag 17 april 1955, Correspondentieblad no. 59, pag. 561, 1955.

G. Spaink - De Nederlandse Eemlagen, I Algemeen overzicht. Wetenschappelijke mededelingen, no. 29, 1958, Kon. Ned. Nat. Hist. Ver. 44 pag. 6 kaarten en 8 tabellen.